

HOE DE GROTE MENSEN WEGGINGEN EN WAT ER DAARNA GEBEURDE

In de zomer van 2016 brengt Theater Artemis in coproductie met Het Zuidelijk Toneel een eerste familievoorstelling uit in de grote schouwburgzaal: *Hoe de grote mensen weggingen en wat er daarna gebeurde*. Deze voorstelling gaat in augustus 2016 in Theater aan de Parade in première tijdens Theaterfestival Boulevard en speelt daarna een reeks in schouwburgen in Nederland en Vlaanderen. *Hoe de grote mensen weggingen en wat er daarna gebeurde* is los geïnspireerd op tijd en werk van Jheronimus Bosch en wordt mede mogelijk gemaakt door Stichting Jheronimus Bosch 500. Dit is de eerste voorstelling een reeks van grote familievoorstellingen die Artemis, in samenwerking met partner HZT, de komende jaren wil realiseren.

1. Aanleiding en motivatie

Jetse Batelaan bedenkt en regisseert de voorstelling. Met zijn gezelschap neemt Batelaan zich voor om in de komende jaren werk te gaan maken van groot gemonteerde familievoorstellingen. Artemis wil kiezen voor nieuw en oorspronkelijk werk in de schouwburgzaal: juist daar willen we ons theater, dat steeds meer een interactie wordt tussen voorstelling en publiek, presenteren. Uitgerekend in de schouwburg, met de klassieke theaterconventies, is het spannend om de grens tussen spelers en publiek te doorbreken, en publiek en spelers samen op te laten gaan.

Theater Artemis heeft de expertise en innovatieve kracht in huis om hierin een goede kans van slagen te hebben. In het verleden produceerde Artemis zowel onder leiding van Matthijs Rümke als Floor Huygen een aantal groot gemonteerde producties, soms in de grote zaal (o.a. *Drie Muskietiers*, 2003, *Don Quichot en zijn ijzeren wil*, 2007), soms op locatie (*Katharina*, *Katharina in het Ganzenbord*, 2002, *De moeder van de mamma van de...*, 2004). Jetse Batelaan, sinds 2013 artistiek leider, heeft vóór zijn komst bij Artemis met succes meerdere groot gemonteerde producties voor volwassenen gemaakt, zowel bij Ro Theater in de grote schouwburgzaal als op eigen titel op locatie (o.a. *Broeders*, *Reuzen*). Het spelen in de grote zaal voor familiepubliek is voor hem een spannende nieuwe stap.

Theater Artemis is een klein gezelschap dat niet zonder meer in staat is op eigen kracht deze lijn aan grote producties van de grond te tillen. Daar is productionele én financiële versterking voor nodig. Om stevig in onze schoenen te kunnen staan werken we in elk geval nauw samen met Het Zuidelijk Toneel. Zij hebben de ervaring en faciliteiten op productioneel en technisch vlak, en kunnen er op het niveau van marketing voor zorgen dat er voor deze voorstellingen een groeiend publiek wordt geworven.

De aanleiding om deze voorstelling te maken is in elk geval niet dat we onmiddellijk heil zien in de markt van de groot gemonteerde familievoorstelling. Wie door het programmaboek van een gemiddelde schouwburg bladert krijgt de indruk dat alle grote jeugdproducties aan één ongeschreven norm voldoen: het kind te geven wat het al kent. Er ligt blijkbaar zo'n hoge druk op de zaalbezetting dat je als theatermaker bijna niet anders kunt dan een bekend jeugdboek te dramatiseren. Dat roept de vraag op in hoeverre de jeugdpodiumkunsten als kunst discipline relevantie hebben, indien kunstenaars, anders dan hun collega's in literatuur of film, geen nieuw, oorspronkelijk werk zouden kunnen maken, als er geen nieuwe toneelteksten worden geschreven voor dit segment. Theater Artemis en Het Zuidelijk Toneel willen dit heel graag doorbreken, en vanuit onze positie in het veld als Brabantse BIS-instellingen, de schouwburg tot een plek maken waar ook een jong publiek verrast kan worden door verhalen die ze nog nooit

gezien of gehoord hebben. Hiervoor willen we ons, met hulp van podia en festivals, sterk gaan maken de komende jaren.

2. Inhoud en synopsis

Hoe de grote mensen weggingen en wat er daarna gebeurde wordt gemaakt voor iedereen vanaf 8 jaar. Het is een voorstelling waarin verschillende generaties samenkomen: ouders, kinderen en grootouders komen samen kijken en beleven. Inhoudelijke aanleiding is fascinatie van Jetse Batelaan voor de kwetsbare band tussen kind en opvoeder. En dan vooral bekeken vanuit het perspectief van het kind. Wat gebeurt er als de verhouding tussen kinderen en hun ouders ineens abrupt verandert en ze er onverwacht alleen voor komen te staan? En wat als dit nu niet alleen een verhaal is waar je naar kijkt, maar als het je, als toeschouwer, ook écht overkomt? Kinderen en ouders mogen voor even voelen hoe spannend het is om zonder elkaar te zijn.

HOE HET BEGON

We zien een heel gewoon Middeleeuws dorp aan het einde van de zomer. Het hooi is van het land, wordt op karren het dorp ingereden en opgeborgen op de zolders. In dit dorp is echter iets bijzonders aan de hand. Er gaat een raadselachtig virus rond. Een voor een verliezen de grote mensen de liefde voor hun kinderen. Een liefde die eerst zo vanzelfsprekend was is van de een op de andere dag verdwenen. Ze voelen het niet meer. Eerst is er schaamte, maar na verloop van tijd beginnen de vaders en moeders er heel voorzichtig met elkaar over te praten. Op het land. Bij de beek. "Ik voel het niet meer". "Nee, heel raar, ik ook niet". En dan, op een avond, als de kinderen slapen, pakken ze in het grootste geheim hun spullen en vertrekken.

WAT ER TOEN GEBEURDE

We zien een stil dorp. In de huizen liggen slapende kinderen die van niks weten. De voorstelling staat stil. Alleen het licht verandert langzaam. Dan zien we plots een van de acteurs in zijn of haar eigen kleren en met gewassen haar het toneel overlopen. Tas onder de arm, telefoon aan het oor. Zonder acht te slaan op het publiek steekt hij over en gaat weer af. Het werklicht gaat aan. Het achterdoek komt naar beneden. Nog meer acteurs verschijnen in hun eigen kleding. Ze zeggen de techniek gedag en vertrekken. De technici zetten wat karren klaar, maar gaan dan ook weg. Alleen de muzikanten zijn er nog. Maar zij weten het ook niet...

HOE HET VERDER GING

Het publiek blijft verweesd achter. Wat nu? Plotseling staat er in de zaal een kind op en klimt op het toneel. Gestuurd door onzichtbare poppenspelers volgen er meer. De wereld is ineens wel erg groot zonder vader en moeder in de buurt. Vanaf nu hebben zij het leven in het dorp én de voorstelling in handen. De muzikanten beginnen ook maar weer te spelen. Het onwennige bewegen van de kinderen uit het publiek wordt opgetild door de muziek. De kinderen weten het niet. Ze gaan op onderzoek. Ze ontdekken dat je de huisjes zomaar omver kan gooien en dat de hondjes waar de techniek normaal zware spullen mee verplaatst ook hele leuke skateboards zijn. Iemand rommelt wat aan de aansturing van de trekkenwand, die prompt in beweging komt. Ze rennen, spelen, dansen en klieren en voeren soms als bij toverslag simultaan een handeling uit. Ze helpen meer kinderen het toneel op. Zij zijn nu de baas. Ze vinden wat te eten en pakken, aangemoedigd door de muziek, de draad van hun leven op. De volwassenen in het publiek kijken toe. Wat ze zien is mooi, verwarrend en ook een beetje eng.

HOE HET AFLIEP

Dan vindt een van de kinderen een microfoon en neemt het woord.

3. Medewerkers

De voorstelling wordt gespeeld door zeven acteurs met live muziek uitgevoerd door een klassiek ensemble van drie musici. Simon van der Geest schrijft de tekst, de vormgeving is in handen van Theun Mosk (décor en licht) en Liesbet Swings (kostuum). Met deze twee vormgevers werkt Jetse al geruime tijd. Deze inspirerende en vanzelfsprekende samenwerking is een stevig vertrekpunt voor de nieuwe context van de grote zaal. Theun Mosk heeft ruim ervaring met decor- en lichtontwerp in de grote zaal, o.a. in opdracht van Oostpool, RO Theater en de Nederlandse Reisopera. Dramaturg Peter Anthonissen werkte jarenlang als vaste dramaturg en artistiek coördinator bij Artemis en is de laatste jaren op projectbasis betrokken bij producties van Jetse Batelaan. Nu Jetse, anders dan gebruikelijk, met een schrijver gaat samenwerken is de rol van Peter van cruciaal belang, met zijn achtergrond als tekstdramaturg en begeleider van schrijfopdrachten.

SIMON VAN DER GEEST

Artistiek leider Jetse Batelaan vroeg Simon van der Geest vooral vanwege zijn werk als kinderboekenschrijver. De vertelling die Simon gaat schrijven is voor het grootste gedeelte een monoloog: het is de tekst van de verteller. Ook schrijft Simon de tekst die een kind aan het eind van de voorstelling uitspreekt. In het grote tussendeel heeft de voorstelling kenmerken van een choreografie, is het bijna woordeloos. De kinderen nemen de voorstelling over: zij bewegen, voeren handelingen uit, verkennen en ontdekken en zetten het leven van de gemeenschap voort. Daarbij worden ze begeleid door muziek.

De stijl van Simon is eigentijds en gewaagd. Zijn taal staat dichtbij kinderen maar tegelijkertijd weet hij onverwachte elementen in te brengen. In gesprekken tussen Jetse en Simon (beiden geboren in 1978) werd al snel duidelijk dat ze gezamenlijk nog veel ingangen kunnen onderzoeken hoe het verhaal precies te vertellen: verschillende stijlen en tonen kunnen worden geprobeerd om heel slim te spelen met zowel het wat archaïsche karakter van de voorstelling (verwijzend naar de vroege middeleeuwen) en het brutale, actuele karakter ervan (kinderen van nu op het toneel). Ook op het niveau van structuur en concept van de voorstelling als geheel wisselen Simon en Jetse op een vanzelfsprekende manier van gedachten.

MOTIVATIE VAN SIMON VAN DER GEEST

“In mijn stukken en boeken draait het altijd om het kind. Om zijn vindingrijkheid, zijn kracht en zwakte, zijn durf en lafheid. Het kind leeft altijd onder de hoede van volwassenen, maar ik ben juist benieuwd naar zijn eigen functioneren, hoe hij zich in zijn eentje redt, of met behulp van zijn leeftijdsgenoten. Om dat te kunnen onderzoeken plaats ik de ouders vaak op de achtergrond, of laat ze letterlijk of figuurlijk afwezig zijn. Een recensent zei ooit dat eigenlijk al mijn boeken gaan over verwaarlozing. *Hoe de grote mensen weggingen...* past perfect in dat onderzoek.

Een nieuwe uitdaging hierbij is dat mijn tekst ook, en misschien wel nog meer de kant van de ouders zal belichten. Ik zal nu ook het tegenovergestelde van verwaarlozing moeten beschrijven, om een ontwikkeling te kunnen laten zien. Ik verheug me op het onderzoeken van de stijl voor deze tekst. Omdat het echt een vertelling is door een marskramer/troubadour-achtig figuur leent het zich om de taal meer vorm te geven. Ik wil graag experimenteren met metrum en rijm,

en (archaisch en/of modern) woordgebruik. Het spreekt me aan dat de tekst elementen in zich draagt van zowel proza, poëzie als toneel.

Ik hou erg van de jeugdvoorstellingen van Jetse en de humoristische en absurde manier waarop ze onze vanzelfsprekendheden tegen het licht houden. Ik wil graag met hem werken, ook om hier meer over te leren.”

AFSCHRIJFBOEK

Theater Artemis is met Simon van der Geest in gesprek om een ‘afschrijfboek’ te publiceren. In dat boek staat het eerste deel van de tekst van Simon: de tekst van de verteller, tot aan het moment dat de grote mensen weggaan. Een even groot volume van het boek wordt vervolgens besteed aan lijntjespapier: kinderen kunnen zelf fantaseren hoe het verhaal nu verder gaat. We willen dit afschrijfboek in samenwerking met een uitgeverij uitbrengen en vanaf eind augustus gaan distribueren. Via verkoopkanalen tegen een lage prijs, maar vooral ook via het basisonderwijs als educatief project. Scholen kunnen een pakket afnemen dat bestaat uit lesbrieven en een boek voor elk kind. We overwegen er een prijsvraag aan te koppelen: wie verzint het beste vervolg? Op deze manier bieden we een project dat lees- en schrijfvaardigheid bevordert en de verbeeldingskracht van kinderen aanwakkert.

TEAM

regie Jetse Batelaan

regie-assistentie Tim Verbeek

tekst Simon van der Geest

artistiek advies Piet Menu

scenografie Theun Mosk

kostuumontwerp Liesbet Swings

dramaturgie Peter Anthonissen

spel Tjebbe Roelofs, Esther Snelder, Dennis Tiecken, Willemijn Zevenhuijzen en anderen

met live muziek van Trio Axolot (fluit)

4. Planning

De repetities starten op 13 juni 2016. Vlak voor die datum levert Simon van der Geest een tweede versie in, nadat hij medio mei met een voorlopig eerste versie komt. Simon is gedurende de repetitieperiode – tot de première op 12 augustus – aanwezig om uiteindelijk zorg te dragen voor een definitieve speelversie.

De voorstelling speelt na de zomer tussen 29 september en 20 november in een twintigtal theaters in Nederland en Vlaanderen. Deze voorstellingen zijn allemaal verkocht. Theater Artemis heeft meer dan driekwart van de uitvoeringen zelf verkocht, de overigen zijn door HZT verkocht aan schouwburgen. Het bleek een goed idee om de verkoop van deze jeugdvoorstelling dicht bij het gezelschap te houden dat de artistieke verantwoordelijkheid draagt.

De schouwburgen nemen deze voorstelling af met name vanwege het onderscheidende en vernieuwende karakter ervan, en met het oog op de unieke publieksbeleving. Het zijn podia die hun commitment uitspreken ook op de langere termijn. Deze schouwburgen nemen een bewust risico. Het is niet evident dat er zonder slag of stoot voldoende kaarten worden verkocht. In de gesprekken met podia hebben we de marketingstrategie kunnen aanscherpen, door hun

feedback te verwerken. In twee sessies bij Artemis in huis hebben marketeers van vooral Brabantse schouwburgers in een brainstorm gezorgd door inspirerende inzichten, die hebben bijgedragen tot een breed gedragen marketingplan. Deze voorstelling is een eerste stap. De komende jaren willen wij als gezelschappen samen met schouwburgers gaan bouwen aan een groeiend familiepubliek dat zich wil laten verrassen door het bijzondere karakter van onze grote jeugdvoorstellingen. Die langdurige samenwerking is steeds expliciet betrokken in de gesprekken.

Zie bijgevoegd de speellijst.

KOPPELING MET DOELSTELLINGEN BRABANT C

- Artistieke kwaliteit / vakmanschap en zeggingskracht

Theater Artemis is een van de meest toonaangevende Nederlandse jeugdgezelschappen. Al jaren werkt het gezelschap op hoog artistiek niveau, wat zich uit in bijval van pers, publiek en partners, en in prijzen en onderscheidingen. Artemis neemt in het Nederlandstalige theaterlandschap een unieke en opvallende middenpositie in binnen het volwassenen- en het jeugdtheater. In een stad als Amsterdam spelen we dezelfde voorstelling zowel in De Krakeling als in Theater Frascati. Internationaal presenteren we voorstellingen op jeugdtheaterfestivals en werken daarnaast samen met het Künstlerhaus Mousonturm in Frankfurt. We coproduceren met jeugdtheatergezelschappen maar ook met gezelschappen die zich niet of nauwelijks op kinderen of jongeren richten. Wij worden bezocht en gevolgd door scholieren en families en tevens door een grote groep volwassen theaterliefhebbers. Die rol van betekenis in zowel het volwassencircuit als in het jeugdcircuit speelde Artemis al in de periode 2005-2013, onder Floor Huygen, en dat blijft zo onder artistieke aanvoering van Jetse Batelaan. In de afgelopen periode, de eerste onder leiding van Jetse, hadden we de wind in de zeilen. We konden zijn hele eerste seizoen direct hernemen tijdens het Nederlands Theaterfestival, waar de hoogtepunten worden getoond. We ontvingen Zilveren Krekels voor *Bekdichtzitstil* en *De man die alles weet* en *De dag dat de papegaai zelf iets wilde zeggen* werd genomineerd voor de VSCD mimeprijs. Jetse Batelaan won in 2015 de Theaterprijs van het Prins Bernard Cultuurfonds Noord-Brabant.

- 'Next level'

Theater Artemis werkt sinds 1990 vanuit Den Bosch, richt zich in eerste instantie op Brabant maar is ook actief op landelijke schaal. Al die tijd werkt het gezelschap op min of meer hetzelfde niveau, tot 2013, toen Artemis de aard en de output van de activiteiten heeft moeten bijstellen na een bezuiniging op de meerjarige subsidie. De wens om grootschalig te werken blijft bestaan, en is anno 2016 eigenlijk alleen maar groter geworden. Er bestaat een grote inhoudelijke drang om dit avontuur aan te gaan en er is een grote wens om qua publieksbereik en zichtbaarheid significant op te schalen.

Binnen de huidige productiemiddelen van Artemis bestaat niet de ruimte om deze lijn volledig op eigen kracht te kunnen ontwikkelen. We zetten onze expertise en organisatie in om de productie te kunnen initiëren en op te starten, om ze te verkopen, om ze volledig te kunnen voorbereiden. Het daadwerkelijk op grote schaal produceren vergt een grote aanvullende investering die gedaan kan worden uit een mix van aanvullende private en particuliere bijdragen. We willen leren van ervaringen van deze eerste productie, om een volgende keer meer kansen van slagen te hebben. Bij succes kan deze eerste voorstelling hernomen worden en zo bijdragen aan het succes van de lijn van grote producties als geheel.

- **(Inter)nationaal belang**

Theater Artemis is een van de acht jeugdgezelschappen in de landelijke Basisinfrastructuur en speelt ongeveer de helft van de voorstellingen binnen en de andere helft buiten Brabant. Artemis is al geruime tijd actief in Vlaanderen, 15% van onze uitvoeringen geven we daar. Een groot aantal schouwburgen in Nederland en Vlaanderen heeft inmiddels deze eerste grote familievoorstelling geboekt, met name vanwege het onderscheidende en vernieuwende karakter ervan, en met het oog op de unieke publieksbeleving. Deze schouwburgen nemen een bewust (financieel) risico. Het is niet evident dat er zonder slag of stoot voldoende kaarten worden verkocht. In de gesprekken met podia hebben we onze marketingstrategie kunnen aanscherpen door hun feedback te verwerken. Het zijn podia die hun commitment uitspreken ook op de langere termijn. Er zit groei in dit traject: bij een succesvolle voorstelling hebben we de deelnemende podia werkelijk iets kunnen bieden dat waarde toevoegt aan hun programmering. Andere theaters zullen willen volgen; hetzij door Hoe de grote mensen... in een nieuwe reeks te boeken, hetzij in 2018 of later een volgende nieuwe grote productie te nemen. Nieuwe speelplekken die in de toekomst kunnen aanhaken zijn ook (regio)schouwburgen met een beperkt risicoprofiel en podia in grotere steden in België en Duitsland.

- **Duurzame bijdrage aan cultuursysteem**

Artemis wil, samen met Het Zuidelijk Toneel, Festival Boulevard en in elk geval de vier grote Brabantse schouwburgen, werk maken van een bredere diversiteit in grote familievoorstellingen. Niet enkel het bekende jeugdboek op het toneel, maar oorspronkelijk werk, dat past bij de tijd waarin we leven. Werk dat hier ontstaat, in de regio waar we ruim vijftientig jaar actief zijn. We willen ruimte maken voor dit soort werk en hopen anderen – in Brabant en daarbuiten - te inspireren ons voorbeeld te volgen. We presenteren ons grote werk over heel Nederland, Vlaanderen en meer en meer ook buiten het Nederlandse taalgebied, en betrekken gaandeweg een groot en divers (inter)nationaal publiek. Met steun van Brabant C wil Artemis nu een eerste stap zetten in deze ontwikkeling, om in de toekomst in staat te zijn op eigen kracht op grote schaal te kunnen produceren. Dat kan, als het ons dit jaar lukt een draagvlak te creëren bij publiek, bij partners en geldschieters. Dat kan als de productievoorwaarden nu optimaal zijn en we artistiek succes kunnen koppelen aan maatschappelijk en uiteindelijk ook zakelijk succes. Theater Artemis is in gesprek met De Efteling over onze ambitie. In eerste instantie om expertise uit te wisselen: De Efteling op het vlak van communicatie en marketing naar een breed publiek van gezinnen, Artemis en HZT als producenten op het niveau van vakmanschap, talentontwikkeling en professionaliteit. Mogelijk leidt dit verdere samenwerking. Ook openbaar, in die zin dat De Efteling haar communicatiekanalen benut om aandacht te genereren voor onze grote producties.

KINDERGEMEENSCHAP

Tijdens Theaterfestival Boulevard dopen we onze stadstuin om tot besloten kinderwereld: daar kunnen de kinderen op eigen benen leren staan en zelf hun dagelijkse leven vormgeven. Hierbij zijn volwassenen niet welkom: zij hebben hun kroost immers al in de steek gelaten. In werkelijkheid zitten de volwassenen net om de hoek en kunnen zij hun kinderen –volop in survivalmodus – in de gaten houden. Medewerkers van Artemis zijn aanwezig om kinderen op weg te helpen. Deze tuin is gratis toegankelijk. We leggen voortdurend de koppeling met de voorstelling, die vier maal te bezoeken is tijdens het festival.